

Ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen myöntämisohje 2022

Pielavesi

PONNISTAA LUONNOSTAAN

Perusturvalautakunta 17.05.2022

SISÄLLYS

1	YLEISTÄ	3
1.1	Soveltamisohjeen tarkoitus	3
1.2	Käsitelmäärittely	3
1.3	Toimeentulotuen myöntäminen	3
1.4	Menettely toimeentulotukiasioissa	3
1.5	Toimeentulotuen takaisinperintä (ToTuL 20–23 §)	4
1.5.1	Takaisinperinnän edellytykset ja esteet	4
1.5.2	Jälkihuoltona maksetun taloudellisen tuen takaisinperintä	4
2	PERUSTOIMEENTULOTUESSA (KELA) HUOMIOITAVAT MENOT	5
3	TÄYDENTÄVÄSSÄ TOIMEENTULOTUESSA HUOMIOITAVAT MENOT	7
3.1	Hakijan erityisistä tarpeista tai olosuhteista aiheutuvat menot	7
3.1.1	Kodin perustaminen ja kodin tarvikkeet	7
3.1.2	Asiakkaan erityisistä tarpeista johtuvat kulut	7
3.1.3	Kodinkoneet	8
3.2	Asumiseen liittyvät menot	8
3.2.1	Muuttokustannukset	8
3.2.2	Asumiskustannusten kohtuullisuus	8
3.2.3	Omakotitalon asumismenot	8
3.2.4	Vuokra- ja sähkölaskurästit	8
3.2.5	Vuokra- ja sähkövakuudet	9
3.2.6	Varastointikustannukset	9
3.3	Lasten harrastusmenot ja tarvikkeet	9
3.3.1	Lasten harrastusmenot ja polkupyörä	9
3.3.2	Lastentarvikkeet	9
3.4	Muita täydentävän toimeentulotuen menoja	10
3.4.1	Päivähoito- ja koulumenot	10
3.4.2	Tuetut lomat, retket, leirit ja muu tuettu vapaa-ajan toiminta	10
3.4.3	Edunvalvonta	11
3.4.4	Tukipalvelumaksut	11
3.4.5	Silmälasit	11
3.4.6	Hautausavustus	11
3.4.7	Lähiomaisen hautajaiset	12
3.4.8	Kuntouttava työtoiminta	12
3.4.9	Lainat, kulutus- ja osamaksuvelat, ulosotto ja jäännösverot	13
3.4.10	Erietyiset vaatemenot	13
3.4.11	Erietyisruokavaliot	13

3.4.12	Matkakustannukset	14
3.4.13	Työllistymistä tukevat kustannukset	14
3.4.14	Opiskelu	14
3.4.15	Perhejuhlat.....	15
3.4.16	Vapausrangaistus	15
3.4.17	Lasten elatus ja tapaaminen.....	15
3.4.18	Maahanmuutto	15
4	EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI	17
4.1	Ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisperusteet	18
5	TOIMEENTULOTUEN SUHDE LASTENSUOJELUUN	19
5.1	Lastensuojelun tarkoitus ja ennaltaehkäisevä lastensuojelu	19
5.2	Toimeentulon ja asumisen turvaaminen	19
5.3	Jälkihuolto	19

1 YLEISTÄ

1.1 Soveltamisohjeen tarkoitus

Soveltamisohje on tarkoitettu selkiyttämään ja tarkentamaan täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen sekä lapsiperhepalveluissa myönnettävän taloudellisen tuen perusteita, menettelytapoja ja tuen määräytymistä. Kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen vahvistamaa ohjetta ei voi kuitenkaan käyttää yksinomaan päätöksen perusteluina, vaan päätösten tulee aina perustua toimeentulotukilain (1997/1412), sosiaalihuoltolain (2014/1301) ja lastensuojelulain (2007/417) säädöksiin. Soveltamisohjeen tarkoituksena on myös taata kuntalaisille yhdenvertainen käytäntö myönnettäessä taloudellista tukea. Tämän ohjeen lisäksi viranhaltijoiden tulee arvioida toimeentulotuen tarve asiakaskohtaisesti. Taloudellista tukea myönnettäessä ei ole suljettu pois mitään menolajia, jos menot harkitaan asiakkaalle tarpeellisiksi.

1.2 Käsitelmärittely

Toimeentulotuen pitkäaikaisasiakas: Pitkäaikaisella toimeentulotukiasiakkaalla tarkoitetaan vähintään kuuden (6) kuukauden kestänyttä yhdenjaksoista toimeentuloasiakkuutta.

Uusi asiakas: Asiakas määritellään uudeksi asiakkaaksi/asiakkuudeksi, mikäli asiointia ei ole kuluvana vuonna eikä sitä edeltävänä kalenterivuonna.

1.3 Toimeentulotuen myöntäminen

Perustuslain 19.1 §:n mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Toimeentulotuki on tämän oikeuden toteuttamista turvaava keskeinen rahaetus. Oikeudesta toimeentulotukeen säädetään toimeentulotuesta annetussa laissa (toimeentulotukilaki 1412/97 ja toimeentulotuesta annetun lain väliaikainen muuttaminen 1410/01). Toimeentulotuki on viimesijainen taloudellisen tuen muoto.

Ennen toimeentulotuen myöntämistä selvitetään hakijan mahdollisuudet saada muita sosiaaliturvaetuksia kuten työmarkkinatukea, asumistukea ja opintoetuksia. Lisäksi selvitetään mahdollisuus alentaa tai poistaa asiakasmaksuja esimerkiksi terveydenhuollosta, kotihoidosta, päivähoidosta, kerhotoiminnasta sekä harrastuksista. Hakijoiden taloudellisen tuen tarve on aina arvioitava yksilö- tai perhekohtaisesti. Tarvittaessa hakijalle tehdään palvelutarpeen arvio ja/tai sosiaalityön suunnitelma. Palvelutarpeen arvioi sosiaalihuollon ammattihenkilö. Yksilöllistä harkintaa edellyttävät taloudellisen tuen hakemukset tulee käsitellä tiimissä. Perusteena täydentävän toimeentulotuen tarpeelle voi olla esimerkiksi pitkäaikainen toimeentulotukiasiakkuus (vähintään 6kk yhtäjaksoinen oikeus perustoimeentulotukeen) tai muu hakijan erityinen olosuhde, esimerkiksi asunnottomuus.

1.4 Menettely toimeentulotukiasioissa

Toimeentulotukea tarvitessa ensimmäiseksi haetaan perustoimeentulotukea Kansaneläkelaitoksesta (jatkossa Kela). Kela myöntää myös kiireellisen toimeentulotuen. Täydentävän toimeentulotuen osalta Kela siirtää hakemuksen hakijan sitä pyytäessä kunnan sosiaalipalveluiden käsiteltäväksi. Asiakas voi myös itse hakea täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea suoraan Pielaveden sosiaalitoimistosta, kun Kela on jo antanut hänelle päätöksen perustoimeentulotuesta hakemusta koskevalle ajalle.

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen hakijan (myös edunvalvonnassa olevan) on esitettävä hakemuksen liitteenä selvitykset tuloista ja varallisuudesta sekä muista toimeentulotukioikeuden selvittämisen kannalta välttämättömistä seikoista, mikäli ne eivät tule esille Kelan tiedoista:

- kk:n tiliotteet kaikista tileistä, myös S-tilistä ja erilaisista pelitileistä (esim. Veikkaus-tili). Tilioteliitteinä hyväksytään pankkien viralliset tiliotteet ja pelitileistä kuvakaappaus tai muu vastaava tosite. Pankkiautomaattien pikatiliotteet eivät käy liitteeksi.
- tosite vuokranmaksusta
- lasku/kuitti menoista, joihin hakee toimeentulotukea
- verotuspäätös vuosittain
- muut mahdolliset taloudellista tilannetta kuvaavat asiakirjat.

Hakijan on yksilöitävä ja perusteltava täydentävän tai ehkäisevän toimeentulotuen tarve. Mikäli hakemuksessa on puutteellisia tietoja tai hakemuksesta puuttuu tarvittavia liitteitä, hakijalle lähetetään lisäselvityspyyntö, jossa on yksilöity puuttuvat liitteet ja tiedot. (ToTuL 17–18 §, Sosiaalihuollon asiakaslaki 12 § ja Hallintolaki 31 §.) Puutteellinen hakemus viivästyttää asian käsittelyä tai hakemus voidaan joutua hylkäämään. Mikäli hakija antaa tahallisesti vääriä tietoja, asiasta voidaan tehdä rikostutkintapyyntö ja periä aiheeton toimeentulotuki takaisin (ToTuL 20 §). Toimeentulotukilain perusteella päätös toimeentulotuesta tulee tehdä viimeistään 7. päivänä hakemuksen vastaanottamisesta tai täydentämisestä. Saapumispäivää ei lasketa määräaikaan (esim. hakemus saapuu maanantaina, määräajan laskeminen alkaa tiistaina ja päättyy seuraavan viikon keskiviikkona). Mikäli hakemus on saapunut Kelan kautta, laskenta alkaa päivästä, jolloin hakemus on vastaanotettu sosiaalipalveluissa. Mikäli hakija pyytää päästä keskustelemaan henkilökohtaisesti sosiaalialan ammattihenkilön (sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja) kanssa, tulee keskustelu toteuttaa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä. Henkilökohtainen keskustelu voidaan toteuttaa myös puhelinkontaktina.

1.5 Toimeentulotuen takaisinperintä (ToTuL 20–23 §)

Myönnetyn toimeentulotuen takaisinperintä on mahdollista vain toimeentulotukilain 20 §:ssä säädetyillä perusteilla. Lisäksi on otettava huomioon toimeentulotukilain 21 §:ssä säädetyt takaisinperinnän edellytykset ja esteet. Takaisinperinnän toteuttamistavoista säädetään toimeentulotukilain 22 ja 23 §:ssä.

1.5.1 Takaisinperinnän edellytykset ja esteet

Edellytyksenä takaisinperinnälle on, että henkilölle/perheellä on asiasta päätettäessä tai myöhemmin oikeus saada sellaisia tuloja tai varoja, joista korvaus voidaan periä vaarantamatta korvausvelvollisen tai sellaisen henkilön toimeentuloa, josta hän pitää huolta tai on velvollinen pitämään huolta. Korvausvelvollisen vakinaista asuntoa, tarpeellista asuinirtaimistoa ja tarpeellisia työvälineitä ei kuitenkaan voida hänen elinaikanaan pakkotoimin myydä tai muutoin käyttää toimeentulotuen takaisin perimiseen. Korvausvelvollisen kuoltuakaan edellä mainittua takaisinperintää ei voida toteuttaa, jos periminen vaarantaisi sellaisen henkilön toimeentuloa, josta korvausvelvollinen on pitänyt huolta tai olisi ollut velvollinen pitämään huolta.

1.5.2 Jälkihuoltona maksetun taloudellisen tuen takaisinperintä

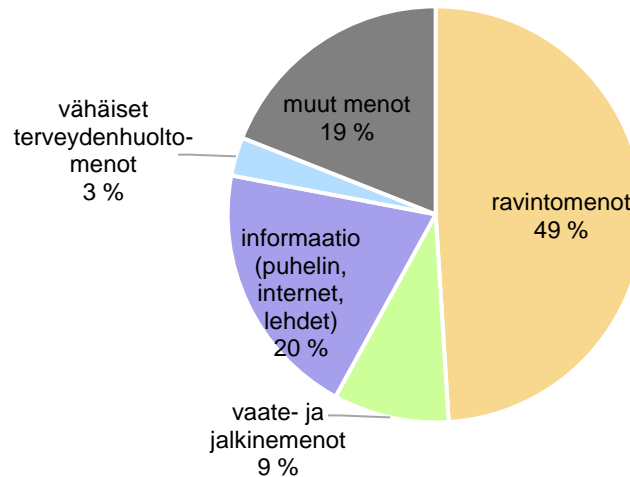
Kunnan jälkihuoltovelvoitteen alaiselle lapselle/nuorelle maksettu taloudellinen tuki peritään takaisin jälkihuollosta vastaavalta kunnalta. Lausuma takaisinperinnästä tulee tehdä päätökseen ja toimittaa laskun ohessa se sekä tukilaskelmat jälkihuollosta vastaavalle kunnalle maksuysteystietoineen. Täydentävä tai ehkäisevä toimeentulotuki myönnetään jälkihuoltosuunnitelman mukaisesti.

2 PERUSTOIMEENTULOTUESSA (KELA) HUOMIOITAVAT MENOT

Perustoimeentulotuki muodostuu perusosasta ja muista perusmenoista. Kela ratkaisee perustoimeentulotuen. Perustoimeentulotuen määrä on toimeentulotukilaisissa määriteltyjen menojen ja käytävissä olevien tulojen erotus.

Kela ei puutu siihen, miten kukin asiakas perusosansa käyttää. Kela ei siis seuraa esimerkiksi ravintomenuihin käytettyä osuutta. Perusosa muodostuu laskennallisesti seuraavalla tavalla:

Näitä osuuksia saatetaan joutua käyttämään esimerkiksi laitoshoitotilanteessa ravintomenujen osalta.

Perusosalla katettavien menojen lisäksi muina perusmenoina otetaan tarpeellisen suuruisina huomioon:

- asumismenot, muun kuin yhtiömuotoisen omistusasunnon välttämättömät hoitomenot sekä välttämättömät asuntoon muuttoon liittyvät menot
- taloussähköstä aiheutuvat menot
- kotivakuutusmaksu

- muut kuin perusosaan sisältyvät terveydenhuoltomenot
- lasten päivähoitomenot sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan menot
- lapsen tapaamisesta lapsen kanssa eri taloudessa asuvalle vanhemmalle aiheutuvat menot siltä osin kuin ne perustuvat kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen vahvistaman sopimukseen tai tuomioistuimen päätökseen
- välttämättömän henkilötodistuksen, oleskeluasiakirjan tai matkustusasiakirjan hankintamenot.

Perusosien määrät päivittyvät vuosittain. Päivitetyt tiedot saatavilla osoitteessa https://stm.fi/fi/artikkeli/-/asset_publisher/kuntainfo-toimeentulotuen-perusosan-maarat-vuodelle-2020

3 TÄYDENTÄVÄSSÄ TOIMEENTULOTUESSA HUOMIOITAVAT MENOT

3.1 Hakijan erityisistä tarpeista tai olosuhteista aiheutuvat menot

Täydentävään toimeentulotukeen sisältyvät erityismenot, joita voivat olla (ToTuL 7 c §) tämän ohjeen mukaiset menot tai sosiaalihuollon ammattihenkilön tarpeelliseksi harkitsevat menot henkilön tai perheen erityisen tarpeen vuoksi. Henkilön tai perheen erityisenä tarpeena voidaan pitää esim. pitkäaikaista toimeentulotuen saamista, pitkäaikaista tai vaikeaa sairautta sekä lasten harrastustoimintaan liittyviä erityisiä tarpeita. Täydentävässä toimeentulotueessa ei ole suljettu pois mitään menolajia, jos menot harkitaan asiakkaalle tarpeelliseksi. Etenkin pitkään toimeentulotuen asiakkaina olleilla kotitalouksilla on vaikeuksia selvittää monista välttämättömistä kodin hankinnoista. Asiakaskohtaisen harkinnan perusteella on arvioitava, onko perusteltua myöntää hankintaan taloudellista tukea tai voidaanko asiakkaalta edellyttää esimerkiksi säästämistä.

Täydentävän toimeentulotuen tarve on arvioitava asiakaskohtaisesti ja palvelutarpeen arviointi on tehtävä tarvittavassa laajuudessa.

3.1.1 Kodin perustaminen ja kodin tarvikkeet

Kodinperustamiskuluihin myönnetään toimeentulotukea vain palvelutarpeen arvioinnin perusteella. Palvelutarpeen arviointi tehdään tarvittavassa laajuudessa. Hakijan tulee esittää tarveselvitys ja eritelty kustannusarvio tarpeellisista hankinnoista hakemuksensa liitteeksi. **Ensisijaisesti tulee hyödyntää käytettyjä koneita, laitteita ja kalusteita.** Täydentävä toimeentulotuki myönnetään maksutositteita vastaan tai maksusitoumuksena.

Täydentävässä toimeentulotueessa voidaan huomioida **välttämättömään** koti-irtaimistoon (lueteltu alla) tai rikkoutuneisiin kodinkoneisiin (lueteltu kappaleessa 3.1.2) liittyviä menoja erityisin perustein, esimerkiksi pitkäaikaisen toimeentulotukiasiakkuuden perusteella. Toimeentulotuen myöntäminen kodin perustamiseen ja kodin tarvikkeisiin voi olla perusteltua esimerkiksi tilanteessa, jossa hakijan ei ole ollut mahdollista varautua hankintoihin.

Täydentävässä toimeentulotueessa voidaan huomioida uutena hankittuihin **välttämättömiin** kodinhankintoihin liittyviä menoja enintään:

- astiat, valaisimet, vuodevaatteet, kodin tekstiilit ym. yhteensä 100 €
- parisänky ja patja 240 €
- sänky ja patja tai runkopatja 150 €
- patja 40 €
- pöytä ja tuolit 100 €
- koululaisen pöytä, tuoli ja valaisin yhteensä 90 €

Parisuhteen päättyessä välttämätön perusvarustus katsotaan saatavan yhteisestä kodista.

3.1.2 Asiakkaan erityisistä tarpeista johtuvat kulut

Henkilökohtaiseen ja kodin puhtauteen liittyvät menot sisältyvät perusosaan. Palvelutarpeen arvion perusteella voidaan tukea myöntää hankintaan perustuen hakijan erityisiin tarpeisiin.

3.1.3 Kodinkoneet

Hakemuksen perusteella voidaan pitkäaikaiselle (yhtäjaksoisesti 6 kk) toimeentulotuen saajalle myöntää hakijan tarveselvityksen pohjalta avustusta kodinkonehankintoihin esimerkiksi:

- pyykinpesukone, enintään 300 € (mikäli taloyhtiössä ei ole pesukonetta tai hakijalla ei todistettavasti ole muuta pyykinpesumahdollisuutta)
- jääkaappi (ellei sisälly keittiön kalustukseen, vuokra-asunnossa kuuluu ensisijaisesti vuokranantajalle) 150 €
- pakastin lapsiperheille 200 €
- pölynimuri 80 €

Palvelutarvearvion perusteella voidaan myöntää avustusta kodinkonehankintaan vammaiselle, vanhukselle, lapsiperheelle tai muulle erityisen tuen tarpeessa olevalle henkilölle.

Mahdollisista kotiinkuljetuksista ja pesukoneen asennuksesta aiheutuvat kulut arvioidaan erikseen.

3.2 Asumiseen liittyvät menot

3.2.1 Muuttokustannukset

Toimeentulotukea muuttokustannuksiin haetaan ensisijaisesti Kelasta. Liikkuvuusavustusta voi myös hakea Kelasta, tarkoitettu työn takia aiheutuneisiin muuttokuluihin. Poikkeustapauksissa voidaan muuttokustannukset harkintaa käyttäen myöntää täydentävänä tai ehkäisevänä toimeentulotukena kunnan sosiaalitoimesta. Tämä edellyttää, että päätös perustoimeentulotuesta on olemassa. Toiselle paikkakunnalle muutto on mahdollista tukea toimeentulotuella, mikäli muuton perusteena on esimerkiksi toisella paikkakunnalla oleva työ- tai opiskelupaikka.

3.2.2 Asumiskustannusten kohtuullisuus

Asuntojen kohtuulliset asumiskustannukset on määritetty Kelan toimesta. Täydentävää toimeentulotukea ei pääsääntöisesti myönnetä Kelan määrittämän normin ylittäviin asumismenoihin. Hakijaa tuetaan ensisijaisesti halvemman asunnon hakemisessa. Mikäli henkilön on vaikea löytää halvempaa asuntoa tai paikkakunnalla ei ole edullisempia asuntoja tarjolla, tehdään sosiaalipalveluista Kelalle asiasta lausunto.

3.2.3 Omakotitalon asumismenot

Omakotitalon asumismenoissa noudatetaan Kelan perustoimeentulotuen ohjetta. Näin ollen toimeentulotukea ei myönnetä seuraaviin: pihanhoito ja lumityöt, uudistamiseen, korjaamiseen tai uudisrakentamiseen liittyvät kustannukset, asumiseen liittyvät investoinnit (esimerkiksi lämmityskattilan tai öljysäiliön hankinta, vesijohtoputkien rakentaminen). Kulkemisen kannalta välttämättömät lumityöt voidaan huomioida palvelutarpeen arvioinnin perusteella.

3.2.4 Vuokra- ja sähkölaskurästtit

Vuokra- ja sähkölaskurästeihin ei pääsääntöisesti myönnetä täydentävää toimeentulotukea. Ensisijainen keino on ohjata hakijaa sopimaan vuokranantajan/sähköntoimittajan kanssa maksusuunnitelmasta rästtien hoitamiseksi. Täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea vuokra- ja sähkölaskuihin voidaan myöntää vain erillisen harkinnan perusteella kertaluonteisesti kohtuullinen summa. Tarvittaessa tehdään sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain mukainen palvelutarpeen arvio.

3.2.5 Vuokra- ja sähkövakuudet

Vuokravakuuden myöntää Kela. Ratkaisuisissa, jossa Kela toteaa, ettei muuton syy ole aiheellinen, noudatetaan pääsääntöisesti samaa linjaa myös sosiaalitoimistossa. Perustelluissa tilanteissa sosiaalihuollon ammattihenkilö voi antaa harkintansa mukaan puoltavan lausunnon Kelaan vuokravakuuden saamiseksi. Vuokravakuus ja sähkövakuus voidaan myöntää sosiaalihuollon ammattihenkilön erityisellä harkinnalla. Kyseisessä tilanteessa hakijan muuttaessa kunnan ulkopuolelle vuokravakuus (maksusitoumuksena) myönnetään ensisijaisesti määräaikaisena enintään 12 kk ajaksi.

3.2.6 Varastointikustannukset

Varastointikustannuksiin voidaan myöntää tukea, mikäli siihen on erityinen peruste ja varastointiaika on kohtuullinen. Tällainen peruste voi olla esimerkiksi vankilatuomio tai laitoshoido. Kirjallinen sopimus on aina tehtävä. Asia käsitellään tiimissä ja tarvittaessa tehdään asiakassuunnitelman päivitys.

3.3 Lasten harrastusmenot ja tarvikkeet

3.3.1 Lasten harrastusmenot ja polkupyörä

Lasten harrastusmenot sisältyvät pääsääntöisesti lasten perusosalla katettaviin menoihin. Täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää lapsen osallisuuden edistämiseksi ohjattuun harrastukseen, kun on kyseessä toimeentulotuen pitkäaikainen asiakkuus tai pitkäaikainen harrastus on vaarassa päättyä perheen taloudellisten vaikeuksien vuoksi.

Ensisijaisesti hakijan on selvitettävä voiko osallistumismaksusta saada maksuvapautusta tai maksun alennusta vähävaraisuuden perusteella. Selvitettävä myös muut harrastusten tukemuodot, esim. Pelastakaa lapset (PeLa) ja muut järjestöt.

Toimeentulotuella tuetaan pääsääntöisesti yhtä harrastusta/lapsi enintään 200 €/lukukausi tai 400 €/vuosi (kausi-, jäsen- ja toimintamaksut, välttämätön varustus). Mikäli sopivaa harrastusta ei löydy voidaan perustellusti tukea kalliimpaakin toimintaa. Erillisiä harrastusmenoja myönnetään pääsääntöisesti vasta esikouluikäisille.

Mikäli maksusitoumus ei käy laskuttajalle, kustannuksesta toimitetaan lasku tai tosite sosiaalitoimeen. Lasku maksetaan suoraan laskuttajalle tai korvataan tositteen perusteella hakijalle (ei myönnetä rahana tilille). Ensisijaisesti hakijan on selvitettävä voiko harrastusvälineitä saada lahjoituksena järjestöiltä tms. tai ostaa käytettynä esimerkiksi yksityishenkilöltä tai kirpputorilta.

Lapsen polkupyörään voidaan myöntää toimeentulotukena **enintään** 120 € + kypärään 20 €. Täydentävää toimeentulotukea lasten polkupyörään myönnetään vain, kun nykyinen polkupyörä on jäänyt liian pieneksi eikä perheessä ole muita käyttökelpoisia polkupyöriä.

Koulun liikuntatunneilla tarvittaviin välineisiin ei myönnetä toimeentulotukea.

3.3.2 Lastentarvikkeet

Hakijan tulee esittää tarveselvitys ja eritelty kustannusarvio tarpeellisista hankinnoista hakemuksensa liitteeksi. **Ensisijaisesti tulee hyödyntää käytettyjä tarvikkeita.**

Lastentarvikkeisiin voidaan myöntää tukea **tarveharkinnan** mukaan **kertaluonteisesti** seuraaviin välttämättömiin tarvikkeisiin:

- lasten syöttötuoli 20 €
- lastensänky 30 € + patja 35 €
- pinnasänky 50 € + patja 35 €

- rattaat 70 €
- lastenvaunut/yhdistelmävaunut 135 €
- turvakaukalo 50 €
- lapsen turvaistuin 50 €
- lapsen istuinkoroke autoon 20 €
- babysitteriä ei myönnetä

Taloudellinen tuki maksetaan esitettyjä kuitteja tai tositteita vastaan, mikäli maksusitoumus ei käy. Tuki maksetaan takautuvasti aikaisintaan raskauden viimeisellä kolmanneksella.

Edellä mainittuja lastentarvikkeita koskevia hakemuksia käsiteltäessä selvitetään aina, milloin perhe viimeksi on saanut avustuksen vastaavaan tarkoitukseen. Uutta avustusta vastaavaan tarkoitukseen ei myönnetä, mikäli perheelle on lähivuosina asiaan myönnetty avustus.

3.4 Muita täydentävän toimeentulotuen menoja

3.4.1 Päivähoito- ja koulumenot

Kunnallista päivähoitomaksua ei huomioida perheen menona, vaan perhettä ohjataan hakemaan maksun perimättä jättämistä. Yksityisessä päivähoitossa perheelle aiheutuvat maksut voidaan ottaa huomioon tilapäisesti, korkeintaan 2 kuukauden ajan. Perhe ohjataan hakemaan lapset kunnalliseen päivähoitoon. Poikkeus: lapsen etu huomioidaan asiassa, mikäli lapsella on pitkäaikainen hoitosuhde yksityisessä päiväkodissa.

Jokaisella oppilaalla tulee olla mahdollisuus osallistua peruskoulun opetussuunnitelman ja siihen perustuvan vuotuisen suunnitelman mukaiseen toimintaan maksutta. Esimerkiksi luokkatietki-, leirikoulu- ja koulukuvakustannukset eivät ole täydentävällä toimeentulotuella katettavia menoja. Rippikoulusta aiheutuvia kustannuksia ei pääsääntöisesti myönnetä toimeentulotukena.

Iltapäivätoimintaan on mahdollista hakea maksuvapautusta toiminnan järjestäjältä (Perusopetuslaki 48 f §). Sosiaalihuollossa voidaan laatia lausunto maksuvapautushakemuksen liitteeksi.

3.4.2 Tuetut lomat, retket, leirit ja muu tuettu vapaa-ajan toiminta

Vapaa-ajan menot (harrastus, reissu, virkistys, tuetut lomat) ovat pääsääntöisesti perusosalla katettavia menoja.

Toimeentulotukea voidaan myöntää loman omavastuuosuuteen joko kokonaan tai osittain asiakaskohtaisen harkinnan perusteella esimerkiksi pitkäaikaisessa (6 kk) toimeentulotuen asiakkuudessa olevalle perheelle.

Muut perheen virkistys- ja lomamatkat kuuluvat perustoimeentulotuen perusosaan (Laki toimeentulotuesta 7 a §). Lapsiperheen virkistysmenoihin on kuitenkin perheen kokonaistilanteen perusteella mahdollista korkeintaan kerran vuodessa myöntää täydentävää toimeentulotukea. Harkinta tehdään tiimissä.

Leirikuluissa voidaan tukea pääsääntöisesti pitkäaikaisasiakkaita. Mikäli katsotaan perusteluksi myöntää toimeentulotukea leiritoimintaan, voidaan ottaa huomioon myös leirin omavastuu- ja matkakulut. Järjestöt ym. ovat ensisijaisia. Täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää myös aikuisille tuettuihin leireihin (esimerkiksi seurakunnan, Pelastakaa lapset ry:n ja vastaavien järjestämät leirit).

Aikuiselle voidaan myöntää toimeentulotukea pyörään enintään 150€, jos henkilö on töissä tai koulutuksessa ja tarvitsee pyörän näihin matkoihin. Ensisijaisesti hankitaan käytettyjä.

3.4.3 Edunvalvonta

Edunvalvontapalkkio, lupa-asioiden käsittelymaksut, maistraatin tilintarkastusmaksut ja mahdolliset edunvalvonnasta aiheutuvat oikeudenkäyntimaksut voidaan huomioida eräpäivän mukaisesti täydentävän toimeentulotuen menoina, mikäli asiakkaalla ei ole varoja maksaa niitä itse.

3.4.4 Tukipalvelumaksut

Erilaisiin tukipalvelumaksuihin (**ateriamaksu, siivouspalvelu, pyykkihuolto, turvapuhelin** tms.) ei myönnetä toimeentulotukea. Nämä ovat hoitotuella tai toimeentulotuen perusosalla katettavia menoja. Ensisijaisesti haetaan asiakasmaksujen alentamista tai poistamista. Sosiiaalihuollon palveluista määrätty maksu ja terveydenhuollon palveluista henkilön maksukyvyyn mukaan määrätty maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteutumista. Palvelun tuottava kunta tai kuntayhtymä voi päättää, että muitakin kuin 1 momentissa tarkoitettuja (maksukyvyyn mukaisia) maksuja voidaan jättää perimättä tai alentaa 1 momentissa tarkoitetuilla perusteilla (asiakasmaksulaki 11§)

Jos alentaminen ei ole mahdollista asiakasmaksupäätöksen periaatteiden mukaisesti (tulot huomioidaan eri tavoin kuin toimeentulotuessa), voidaan maksuun myöntää täydentävää toimeentulotukea. Kokonaistilanne huomioon ottaen voidaan täydentävää toimeentulotukea ateriapalvelumaksuihin myöntää niiltä osin kuin kyseiset menot ylittävät suuruudeltaan perusosasta 49 prosentin osuuden, joka on laskettu kuukausittaiseksi ravintomenojen osuudeksi perusosasta.

Puhelimen käytöstä aiheutuvat kulut sisältyvät perusosaan. Kunnallinen **turvapuhelin**, joka on välttämätön henkilön kotona selviytymiselle, on hoitotuella katettava meno. Mikäli hoitotukea ei ole vielä myönnetty, puhelimen liittymän kuukausimaksu voidaan tarvittaessa hyväksyä täydentävän toimeentulotuen menoksi.

Kotihoito on hoivaa, joka KELAn perustoimentulotukilaskelmassa hyväksytään norminmukaiseksi menoksi. Kotihoidosta on oltava asiakasmaksupäätös. Kotihoidon laskutuksessa kotihoito koostuu kotipalvelusta ja kotisairaanhoidosta. Kotipalvelun osuus laskun loppusummasta on hoivaa ja kotisairaanhoido lääkkeenjako.

Asumispalveluiden ylläpitomaksu (55€) on toimeentulotuen perusosalla katettava meno. Se sisältää jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvia menoja.

3.4.5 Silmälasit

Silmälasit ovat perustoimeentulotuella katettava meno. Kela myöntää silmälasien hankintaan maksusitoumuksen. Tätä varten asiakkaan tulee saada optikolta lähete lääkärille, joka kirjoittaa reseptin silmälaseihin.

3.4.6 Hautausavustus

Hautausavustushakemus on tehtävä viimeistään 4 kk:n kuluessa hautauksesta. Perustoimeentulotuki tulee olla haettuna tai se tulee hakea kuolin kuukaudelle Kelasta. Hautausavustushakemuksen liitteenä tulee aina olla vahvistettu perunkirja ja välttämättömien hautajaiskustannusten (katso s.12) laskut. Välttämättömiin hautausmenoihin myönnetään toimeentulotukea silloin, kun kuolinpesä on varaton. Vainajan varat selvitetään perukirjasta.

Hautauskustannusten myöntämisessä huomioidaan perukirjan varallisuuspuolelta kaikki vainajan ja lesken käteisvarat tai nopeasti realisoitavissa oleva omaisuus. Tilien saldot otetaan huomioon kuolinpäivän mukaan. Kuolinpesän hoitaja voi pyytää hautaustoimistolta ja seurakunnalta maksuaikaa laskuille omaisuuden realisoimisen vuoksi.

Jos todetaan, että asia tulee käsitellä ennen perukirjan valmistumista, on mahdollista myöntää hautausavustus takaisinperintäpäätöksellä. Vainajan kuolinpesän hoitajaa pyydetään toimittamaan toimeentulotukihakemuksen yhteydessä vainajan ja lesken pankkitilin kuolinpäivän saldot ja selvitetään maksussa olevat tulot. Joissakin tapauksissa voi olla perusteltua huomioida kuolinpesän varallisuus, mutta yleensä kuolinpesän varallisuutta ei pystytä selvittämään hautauksen vaatimalla aikataululla. Perintä tehdään kuolinpesän varoista. Perintäilmoitus lähetetään kuolinpesän hoitajalle ja hoitajaa pyydetään toimittamaan perukirja sosiaalitoimistoon sen valmistuttua.

Vainajan mahdollisiin muihin menoihin (esimerkiksi vuokra tai sairaalalaskut) ei myönnetä toimeentulotukea. Mikäli pesä on varaton, jäävät laskut velkojen tappioksi. Pesänhoitaja voi hakea poistoa tai maksualennusta esimerkiksi mahdollisiin sairaalalaskuihin perukirjan perusteella. Välttämättömät hautajaiskustannukset:

- arkku 450 €
- paita ja sukat 40 €
- pukeminen 30 €
- kansikukka, pieni 50 €
- kantaja/apumies 40 €
- srk:n välttämättömät kulut
- perunkirjoitus + siihen tarvittavat selvitykset n.200 € -250 €
- tuhkaus
- kuljetus Keitele 140 €
- kuljetus KYS 260 €
- kuljetus tai siirto/kerta 100 €
- kuljetus Laukkala 140 €

Mikäli vainajalla ei ole omaisia tai muuta pesänselvittäjää tulee sosiaalityöntekijän/sosiaaliohjaajan saatuaan tiedon kuolemasta olla yhteydessä Pohjois-Savon oikeusaputoimistoon. Sosiaaliviranomaisen tehtäväksi jää tehdä päätös hautausavustuksesta. Vainajan kuljetukset sekä hautaukseen liittyvät järjestelyt ovat hautaustoimiston ja seurakunnan vastuulla.

Kuljetukset koskevat vainajan siirtämistä säilytystiloista oman kotikunnan säilytystiloihin sekä saattoajot oman kunnan toimialueella. Ulkomailla syntyneitä hautauskustannuksia ei huomioida. Jos hautaus toimitetaan Pielaveden toimialueen ulkopuolella, vastaavat omaiset kuljetuskustannuksista. Omaiset valitsevat aina itse hautaustoimiston. Pesänhoitaja huolehtii mahdollisen asunnon tyhjentämisestä ym. toimenpiteistä.

Muistotilaisuuteen, hautakiveen, kuolinilmoitukseen tai haudanhoitoon liittyviä kustannuksia ei voida huomioida menona hautausavustusta määritettäessä. Ne eivät ole suoraan hautaamiseen liittyviä kustannuksia, eivätkä näin ollen kuulu toimeentulotuessa huomioitaviin menoihin. Seurakunnan puolesta haudalle laitetaan valkoinen puuristi. Mikäli haudalle ei tule hautakiveä, seurakunta huolehtii mahdollisesti lahonneen ristin tilalle uuden ristin hautaoikeuden voimassaolon ajan.

3.4.7 Lähiomaisen hautajaiset

Pitkäaikaisasiakkaalle voidaan myöntää toimeentulotukea lähiomaisen hautajaisiin osallistumiseen (kukkalaite enintään 30 €).

3.4.8 Kuntouttava työtoiminta

Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalla maksetaan osallistumisesta aiheutuvista matkakuuluista toimeentulotukena matkakorvausta halvimman matkustustavan mukaisesti (ToTuL 10 a §). Pääsääntöisesti asiakkaalle korvataan matkakustannuksia edullisimman linja-autotaksan mukaan. Oman auton käyttö voidaan korvata siinä tapauksessa, mikäli alueella ei ole mahdollista käyttää julkista liikennettä. Tällöin oman auton käytöstä korvataan 0,20 e/km.

Tarvittaessa täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää (pitkäaikainen toimeentulotuen asiakkuus kuntouttavassa työtoiminnassa olevalle hygieniapassiin/työkortit ym.,

työvaatteisiin- ja kenkiin tai muihin mahdollisiin **välttämättömiin** kuntouttavasta työtoiminnasta aiheutuviin kuluihin palvelutarvearvion perusteella). Tällöin tarve täydentävään toimeentulotukeen harkitaan aina yhdessä kuntouttavan työtoiminnan ohjaajan ja työtoimintapaikan kanssa yhteistyössä.

Kelan kuntoutukseen osallistuvalla asiakkaalla korvataan Kelan kuntoutuksesta aiheutuvat kulut taloudellisin perustein (pitkäaikainen toimeentulotuen asiakkuus) kokonaisuudessaan ehkäisevänä toimeentulotukena siltä osin, kun Kela ei niitä korvaa. Tällaisia kuluja ovat esimerkiksi mahdolliset kuntoutuksen ja matkakulujen omavastuuosuudet. Lisäksi voidaan korvata tarpeenmukaiset ja edulliset liikuntavarusteet esimerkiksi tuulipuku, lenkkarit, uimapuku tai -housut tai muut varusteet, mikäli asiakkaalle ei niitä tosiasiallisesti ole. Kuntoutuslaitos ilmoittaa asiakkaalle kirjeitse tarvittavan varustuksen.

3.4.9 Lainat, kulutus- ja osamaksuvelat, ulosotto ja jäännösverot

Lainojen, kulutusluottojen tai osamaksuvelkojen takaisinmaksuun, ulosottomaksuihin tai jäännösveroihin ei myönnetä toimeentulotukea. Myöskään sakkoihin tai vahingonkorvauksiin ei myönnetä toimeentulotukea. Jäännösveroja voi välttää huolehtimalla verottajalta oikean suuruisen pidätysprosentin. Pidätysprosentin voi muuttaa kesken vuoden. Jäännösverosta ohjataan asiakasta tekemään maksusuunnitelma tai hakemaan maksuvapautusta.

3.4.10 Erityiset vaatemenot

Vaate- ja kenkämenot kuuluvat pääsääntöisesti perusosaan.

Romanivaatetukseen voidaan myöntää tukea kahden vuoden (24 kk) välein enintään 450 €. Hameavustusta voidaan myöntää romaniniaisille, joiden arkivaatetukseen romanihame kuuluu ja hakijalla on pitkäaikainen (yhtäjaksoisesti 6 kk) perustoimeentulotuen asiakkuus. Juhlameeseen ei tukea myönnetä, (KHO 7.4.2000/686). Muu romanivaatetus, kengät ja korjauskustannukset kuuluvat Kelan perustoimeentulotuella katettaviin menoihin.

Tavanomaista suurempikokoisen vaatetuksen tai jalkineet tarvitsevalle pitkäaikaisasiakkaalle tulee huomioida niiden teettämisestä tai hankinnasta aiheutuvat kustannukset täydentävänä toimeentulotukena erityisistä tarpeista johtuvina menoina enintään kahden vuoden välein.

Vanki saa tarvittavan vaatetuksen ja terveydenhuollon ym. tarpeellisen ylläpidon valtion varoista (Vankeuslaki 767/2005), joten vankilassa olevalle ei myönnetä näihin toimeentulotukea. Vankeinhoitolaitos on velvollinen vaatettamaan myös avolaitosvangin, jos tällä ei ole omia vaatteita. Pitkän vankeusrangaistuksen loppuvaiheen kotiutumista varten voidaan tarvittaessa myöntää täydentävää toimeentulotukea välttämättömään vaatetukseen, jos vangilla ei ole asiallisia siviilivaatteita. Ensisijaista on kuitenkin hakea ajoissa Kelan myöntämää perustoimeentulotukea.

3.4.11 Erityisruokavaliot

Erityisen korkeita kustannuksia aiheuttavasta erityisruokavaliosta aiheutuvia kustannuksia voidaan huomioida toimeentulotuen laskelmassa menona enintään 50 €/kk, mikäli hakija ei saa korvausta muun lain perusteella. Hakijan tulee toimittaa hakemuksen liitteeksi lääkärin lausunto ja todennettava ruokavaliosta aiheuttama normaalia ravintoa korkeampi kustannus. Esim. keliakia tai allergia tai muu yksittäinen diagnoosi ei yksin ole perustelu korkeampiin kustannuksiin.

3.4.12 Matkakustannukset

Paikallisliikenteen käytöstä aiheutuvat kulut ja matkakulut esimerkiksi sukulaisten luo, oikeudenkäyntiin tai kotipaikkakunnalle sisältyvät perusosaan. Asiakas tulee ohjata tarkistuttamaan ennakonpidätysprosentti siten, että työmatkakulut tulevat siinä huomioiduksi.

Matkakulut työllistymistä edistävän palvelun osallistumisen ajalta ovat kulukorvauksella katettava meno. Jos henkilö ei saa kulukorvausta, voidaan matkakulut tarvittaessa hyväksyä täydentävän toimeentulotuen menona koko työkokeilun/julkisen työvoimapalvelun ajalta edullisimman matkustustavan mukaisesti. Mikäli asiakkaalle myönnetään matkakorvauksia oman auton käytöstä, on korvaus Kelan määrittämän kilometritaksan suuruinen. Vuonna 2020 korvataan 0,20 €/km.

3.4.13 Työllistymistä tukevat kustannukset

Omaehtoisesta opiskelusta tai ajokortin hankkimisesta aiheutuviin kustannuksiin ei myönnetä täydentävää eikä ehkäisevää toimeentulotukea. Ajoterveyden osoittamiseen tarvittavaan lääkärintoimitukseen voidaan harkinnalla myöntää avustusta, mikäli se tukee työllistymistä.

3.4.14 Opiskelu

Opiskelusta aiheutuvat kustannukset ovat pääsääntöisesti opintotuella katettavia menoja eikä niitä huomioida toimeentulotuen osana. Opiskelun kustannukset kuuluvat pääsääntöisesti perustoimeentulotukeen ja opintolaina on opiskelijan ensisijainen sosiaaliturva. Opintolaina kuuluu ammatilliseen koulutukseen ja lukio-opintoihin, pois lukien jälkihuolto- ja alle 18-vuotiaat nuoret. Opiskelijat hakevat kesän ajalta perustoimeentulotuen myös Kelasta.

Ylioppilaskokeen maksut ja ammattitutkinnon näyttömaksut voidaan huomioida toimeentulotukilaskelmassa vain, jos perheellä on pitkäaikainen toimeentulotukiasiakkuus ja nuori asuu vanhempiensa/vanhempansa kanssa (vrt. opiskelun kustannukset). Yliopiston lukukausimaksuihin tai YTHS:n maksuihin ei myönnetä täydentävää toimeentulotukea.

3.4.14.1 Opiskelutarvikkeet

Erityisestä syystä voidaan pitkäaikaiselle asiakkaalle myöntää täydentävää toimeentulotukea välttämättömiin opinnoista aiheutuviin menoihin, esimerkiksi opinnoissa tarvittavat ammatti-vaatetus ja -tarvikkeet ja oppikirjat enintään 170 €/lukukausi. Taloudellinen tuki maksetaan esitettyjä kuitteja tai tositteita vastaan. Tarvikkeiden hankinnassa on huomioitava ensisijaisesti niiden saaminen oppilaitoksen välineistöstä, opiskelijoiden keskinäinen vaihdantamahdollisuus ja muut käytettyinä hankittavien foorumit sekä oppikirjojen yms. materiaalin osalta lainaaminen kirjastoista. Lukion oppikirjoja tarvitaan kurssin jälkeen myöhemmin myös ylioppilaskirjoituksiin valmistauduttaessa, minkä vuoksi kirjojen hankintaa omaksi voidaan pitää perusteltuna.

Nuoren ylioppilastutkintomaksut voidaan huomioida täydentävään toimeentulotukeen oikeuttavana erityisistä syistä (*esim. tilanteissa, joissa nuoren perhe on säännöllisesti toimeentulotuen saajana*). Huomioitavat maksut ovat perusmaksu ja koekohtainen maksu.

3.4.14.2 Koulu- ja opiskelumatkakustannukset

Opiskelijoiden tulee selvittää mahdollisuutensa saada Kelan koulumatkatukea. Koulu- ja opiskelumatkat ovat pääsääntöisesti opintotuella katettavia menoja. Vanhemmat vastaavat lapsensa elatuksesta siihen saakka, kun lapsi täyttää 18 vuotta (Laki lapsen elatuksesta 704/1975). Vanhemmat vastaavat lapsen koulutuksesta aiheutuvista kustannuksista myös sen jälkeen, kun lapsi on täyttänyt kahdeksantoista vuotta, mikäli se harkitaan kohtuulliseksi.

3.4.14.3 Opintolainan korot

Opintolainan korkoihin ei myönnetä toimeentulotukea. Opintolainan korkoihin saa Kelan opintotukikeskuksen korkoavustusta. Mikäli koron maksaminen on edellytys uuden lainan saamiselle, korkokulut hyväksytään menona. Ensisijaista neuvotella pankin kanssa korkovapaista kuukausista tai lyhennysvapaasta.

3.4.14.4 Pääsykokeista aiheutuvat kulut

Yhteishakuvelvoitteen mukaan nuoren on haettava vähintään kolmea ja enintään viittä opiskelupaikkaa. Pääsykokeisiin kuuluvan soveltuvuustestin kulut voidaan erityisestä syystä huomioida täydentävässä toimeentulotuessa, mikäli asiakkaalla on perustoimeentulotuen pitkäaikaisasiakkuus. Tuetaan ensimmäiseen tutkintoon/ammattiin johtavaan koulutukseen hakeutuvien opiskelua huomioimalla siihen liittyviä kuluja enintään 60 euroa. Erikoisopintoihin ei tukea myönnetä.

3.4.15 Perhejuhlat

Perhejuhliin (nimenantouhlat, rippijuhlat tai vastaavat, lakkiaiset, ensimmäiseen ammattiin valmistuminen) voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea 85 euroa pitkäaikaisasiakkailla.

3.4.16 Vapausrangaistus

Vangin ylläpidosta vastaa rikosseuraamuslaitos. Vankilassa syntyviin kustannuksiin, ei myönnetä taloudellista tukea (esimerkiksi avovankilan ruokailuihin, vaatteisiin, opiskelukirjoihin).

Vangin hakiessa täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea laaditaan hänelle sosiaalityön suunnitelma yhdessä vankilan sosiaalityöntekijän tai erityistyöntekijän tai muun omatyöntekijän kanssa tuen tarkoituksenmukaisuuden selvittämiseksi.

Suljetussa vankilassa tuomiotaan suorittavan tai avovankilaan siirtyvän toimeentulotuen hakijan tulee selvittää vankeusajan tulot ja tilin saldo, taloudellisen tuen tarve ja sitoutua sosiaalityön suunnitelman laatimiseen.

Pitkän (min. 2,5 v) vankeusrangaistuksen loppuvaiheessa tai kotiutumista varten voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea enintään 100 € välttämättömään vaatetukseen, jos vangilla ei ole asiallisia siviilivaatteita. Vankilasta vapautuneen on selvitettävä mahdolliset ansiot vankilassaoloaikana (tilikortti, vapauspassi) hakiessaan toimeentulotukea. (ToTuL 7 c §)

3.4.17 Lasten elatus ja tapaaminen

Elatusapu ei ole täydentävään toimeentulotukeen oikeuttava meno (KHO/2076/20.7.2000). Lasten tapaamisesta aiheutuviin kustannuksiin ei myönnetä täydentävää eikä ehkäisevää toimeentulotukea.

3.4.18 Maahanmuutto

Ulkomaalaisen henkilön tulee hakea Kelalta ensisijaiset etuudet ja perustoimeentulotukea.

3.4.18.1 Kansalaisuushakemus

Kansalaisuushakemuksesta aiheutuvat menot ovat toimeentulotuessa huomioitavia vain erityisperustein. KHO:n antaman päätöksen mukaan asiakkaan tulee antaa erillinen selvitys siitä, miten Suomen kansalaisuuden saaminen edistää hänen tai hänen perheensä mahdollisuuksia pitää huolta elannostaan. Jos perustelut ovat riittävät, voidaan kulut myöntää täydentävänä toimeentulotukena kuittia vastaan (KHO 22.8.2001/1903).

3.4.18.2 Alkuavustus

Suomeen vasta tulleiden pakolaisten tai turvapaikan saaneiden alkuavustuksena voidaan myöntää kodin perusvarusteista ja -vaatuksesta aiheutuviin kustannuksiin avustusta vain kerran ensimmäiseen asuntoon muutettaessa. Avustus myönnetään selvitetyn todellisen tarpeen mukaan, kuitti tai kustannusarvio on esitettävä. Ensisijaisesti käytettyihin tavaroihin ja hankintoihin.

3.4.18.3 Seutulippu/kaupunkikortti

Hakijan seutulippu/kaupunkikortti huomioidaan toimeentulotuksessa yksilöllisen harkinnan mukaan, mikäli hakija ei saa kotoutumistuen ylläpitokorvausta, mutta osallistuu kotoutumista tukevaan ohjattuun toimintaan. Muilta osin pakolaistaustaisten toimeentulotuki käsitellään yleisen ohjeistuksen mukaan.

3.4.18.4 Todistusten kääntäminen

Työhön tai koulutukseen hakeutuessa voidaan harkinnalla myöntää kertaluonteisesti tarvittavien todistusten kääntäminen.

4 EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI

Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää taloudellisista vaikeuksista selviytymiseksi. Sen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä **ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta** (ToTuL 1 §, 13 §). Kunta myöntää päättämiensä perusteiden mukaan ehkäisevää toimeentulotukea edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää mm. tuen saajan aktivointia tukeviin toimenpiteisiin, asumisen turvaamiseksi, ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi sekä muihin tuen saajan omatoimista suoriutumista edistäviin tarkoituksiin (Laki toimeentulotuesta 13§). Ehkäisevä toimeentulotuki on kertaluonteinen avustus. Ehkäisevä toimeentulotuki myönnetään ensisijaisesti maksusitoumuksina.

Ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisen yhteydessä sosiaalihuollon ammattihenkilö tekee palvelutarpeen arvion sekä tarvittaessa asiakassuunnitelman hakijan kanssa tuen vaikuttavuuden konkretisoimiseksi. Suunnitelman laatimisen tarpeen arvioi sosiaalihuollon ammattihenkilö. Ehkäisevä toimeentulotuki on sosiaalityön väline ja osa suunnitelmallista sosiaalityötä. Ehkäisevästä toimeentulotuesta päättää sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja, jolle on delegoitu valmistelu- ja päätösoikeus toimeentulotukeen. Myönnettäessä ehkäisevää toimeentulotukea on harkittava, miten henkilön/perheen sosiaalista suoriutumiskykyä tuetaan niin, että myönteiset vaikutukset olisivat kestäviä. Tavoitteena on pyrkiä parantamaan henkilön/perheen kuntoutumista ja toimeentulon mahdollisuuksia sekä edellytyksiä kohentaa itse sosiaalisia ja taloudellisia olosuhteitaan.

Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää sosiaalityöntekijän harkinnalla myös asiakkaalle, jolla ei ole oikeutta perustoimeentulotukeen. Ehkäisevän toimeentulotuen perimmäinen ajatus on tukea asiakkaan itsenäistä suoriutumista ja omia voimavaroja.

Ehkäisevän toimeentulotuen käsittelyn yhteydessä on aina kartoitettava hakijan kokonaistilanne ja mahdolliset muut palvelu- ja tukitarpeet mm. velkaneuvonta, edunvalvonta sekä mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä lastensuojelu- ja lapsiperhepalvelut.

4.1 Ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisperusteet

Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan harkinnan mukaan myöntää:

- lapsiperheiden syrjäytymisen ehkäisemiseen ja omatoimisen selviytymisen edistämiseen
- henkilön tai perheen kriisitilanteessa taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseen, esimerkiksi
  - o perheenjäsenen äkillinen kuolema
  - o vakavat äkilliset sairastumiset
  - o rikoksen uhriksi joutuminen
  - o onnettomuudet
  - o konkurssi tai muu työpaikan äkillinen menetys

Sosiaalihuollon tehtävä on auttaa äkillisessä kriisitilanteessa majoituksen järjestämisessä ja muissa arkipäivän välttämättömissä tarpeissa. Kela vastaa perustoimeentulotuesta myös kiireellisissä tilanteissa.

Jos henkilön koti vaurioituu äkillisesti eikä majoittuminen omassa kodissa ole mahdollista, sisältyy kotivakuutuksiin usein oikeus majoittua hotelliin vakuutusyhtiön kustannuksella. Vakuutusyhtiöllä on ympärivuorokautinen päivystys, josta on mahdollisuus tarkistaa ja saada lupa majoittua hotelliin tai kysyä taloudellista apua arkipäivän tarpeiden hankkimiseen.

Tuen myöntämisen tarkoituksena on nopeuttaa perheen pääsyä tasapainoon ja ehkäistä pitkäaikaisasiakkuuden syntyä, turvata perheen asunnon säilyminen sekä välttämättömät perustarpeet lyhyen, rajatun ajan.

- opiskelun ja työllistymisen turvaajana esimerkiksi itsenäistyvien nuorten tukemisessa
- toimeentulotukea saavan työllistymistä tukeviin toimenpiteisiin

Matkaliput kotipaikkakunnalle, jos henkilö on syystä tai toisesta jäänyt rahattomana muuhun kuntaan, voidaan myöntää vain erityisen perustellusta syystä, jos avustamisen tarve katsotaan kiireelliseksi.

5 TOIMEENTULOTUEN SUHDE LASTENSUOJELUUN

Perheen hakiessa täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea, sosiaalityöntekijä ja/tai sosiaaliohjaaja arvioi, tarvitseeko perhe lapsiperheiden palveluita (SHL tai lastensuojelu). Lapsiperheiden taloudellista tukea voidaan antaa myös lastensuojelun palveluissa. Tuki perustuu aina palvelutarpeen arvioon.

5.1 Lastensuojelun tarkoitus ja ennaltaehkäisevä lastensuojelu

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen elämään ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelulain tavoitteena on, että lapsen ja hänen perheensä avun ja tuen tarpeeseen voitaisiin vastata mahdollisimman varhain ja sellaisena, että se mahdollisuuksien mukaan ehkäisisi tai vähentäisi ongelmien pahenemisen ja raskaampien sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpiteiden tarpeen. Koko kunnan palvelujärjestelmä, toimeentulotuki mukaan lukien, on osa ehkäisevää lastensuojelua. Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan esimerkiksi tarttumalla asioihin ja ongelmiin mahdollisimman varhain sekä ottaen huomioon lapsen etu kaikissa tilanteissa.

5.2 Toimeentulon ja asumisen turvaaminen

Kun lastensuojelun tarve oleelliselta osin johtuu riittämättömästä toimeentulosta, puutteellisista asumisolosta tai asunnon puuttumisesta tai kun mainitut seikat ovat oleellisena esteenä lapsen ja perheen kuntoutumiselle, kunnan on viivytyksettä järjestettävä riittävä taloudellinen tuki sekä korjattava asumisoloihin liittyvät puutteet tai järjestettävä tarpeenmukainen asunto. Riittävä taloudellinen tuki ja asuminen on järjestettävä myös jälkihuollon piirissä olevalle lapselle tai nuorelle, jos hänen kuntoutumisensa sitä edellyttää. (Lastensuojelulaki 35 §). Lastensuojelulain 35 §:ssä tarkoitettujen oikeudet toimeentulotukeen ovat subjektiivisia oikeuksia, joihin lastensuojelun asiakkaana olevilla on oikeus silloin, kun säännöksessä tarkoitettujen edellytykset täyttyvät. Tällöin päätöksentekijä ei ole sidottu toimeentulotukilain mukaisiin säännöksiin toimeentulotuen määrästä, vaan perheen ongelmiin on puututtava järjestämällä riittävää tukea ja apua. (Toimeentulotukiopas 2013:5, s 48). Lastensuojelulain 36 §:n mukaan lapsen terveyden ja kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalihuollon palvelut on järjestettävä sen mukaan kuin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on arvioinut niiden tarpeen lapsen tai vanhemman asiakassuunnitelmassa. Lastensuojelun asiakassuunnitelman tarkoituksena on kokonaisvaltaisesti arvioida lapsen ja hänen perheensä tilanne sekä turvata riittävän pitkäjänteinen tuki lapsen edun mukaisesti. Pelkästään se, että palvelutarvetta ei ole vielä ehditty merkitä asiakassuunnitelmaan ei vapauta velvollisuudesta järjestää palveluja esimerkiksi kiireellisessä tilanteessa.

5.3 Jälkihuolto

Jälkihuollossa olevien nuorten toimeentulotuki käsitellään jälkihuoltosuunnitelman mukaisesti. Tapauskohtaisesti lastensuojelu harkitsee, asioiko nuori oleskelupaikkakuntansa sosiaalitoimessa vai jälkihuollosta vastaavassa kunnassa. Jälkihuoltonuorten kohdalla ensiasunnon perusvarustus maksetaan ensisijaisesti nuoren itsenäistymisvaroista.